

Tørveproduktion af uanede dimensioner i Vejrup (2002)

Storproduktion sommeren 1946

Af Johannes L. Holm

Der har rigtig været gang i tørvegravningen. Det var der jo mange steder, men det her – op mod 2000 tons – det lyder af meget, selv så mange år efter. *Tørvegravningen overgik alle forventninger*, står der i en artikel, vist fra ugeavisen i Bramming.

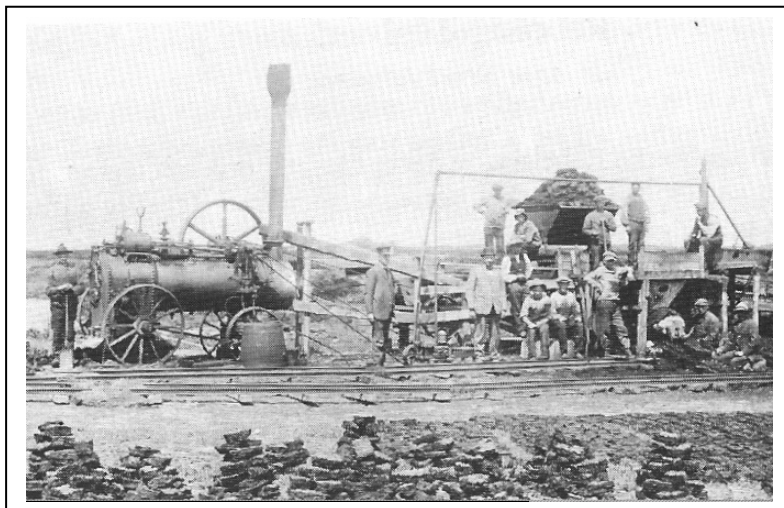
Overalt i det daværende sogns moser blev der gravet tørv, fra tidlig morgen til sen aften. det tyder på man ikke helt selv har kunnet klare efterspørgslen på arbejdskraft, idet der optræder folk fra Esbjerg, som boede i telte ude i moserne.

I Vester Vejrup har Anton Jensen, *Lindegården* en stor produktion af pressede tørv. Det samme har Viktor Lind, Svinget og her nærmer produktionen sig 500 tons pressede tørv, (vi har et stk. i arkivet) deraf er der solgt 100 tons til Bramming kommune, *som fragtedes dertil med tog*. Det lyder lidt mærkeligt, men som der også står: *den nye asfalt på vejene var ikke beregnet til hestekøretøjer*.

Livlig aktivitet med en af de store lokomobiler i mosen, som var uundværlig for en effektiv drift: der skulle produceres mange tørv.

Her fra Kolmosen i Åstrup, hvor Rebelsig teglværk er i gang med fabrikationen til eget forbrug under første verdenskrig.

Foto i Vejrup sognearkiv.

Storproduktion i Sdr. Vejrup

Sdr. Vejrup stod for den største tørveproduktion, her arbejder bl. a. Otto Jensen fra Endrup i Søren Wenzels eng med et ælteværk af betydelig størrelse, der blev lavet omkring 400 tons strøgne tørv. Heraf har Søren Wenzel solgt 200 tons til Bramming Elektricitetsværk.

I Chr. Andersens og Benned Iversens enge er det esbjergenser Ejnar Jørgensen der driver tørveindustri. Én af de første dage i Maj *rejses der blokhuse og telte* og man går hurtigt over til to-holdskift, som betød en fordobling af kapaciteten. Her laves over 700 tons pressede tørv og 100 tons blev solgt til Damsgård i Varde.

Man brugte hvad der var af transportmuligheder, hestevogne og biler, *Bilerne havde dog sin begrænsning*, derfor tyede man til transport tog, selv om det betød omlæsninger i større stil. Det må have været et utroligt svineri, når man tænker på hvor meget tørv de støver.

Men det gik med højt humør, står der, og en landmand fra Sdr. vejrup blev spurgt, *giver det noget at køre med alle de tørv til stationen? Ja, sagde manden, det giver to magre heste, en slatten tegnebog og en krum ryg*, mon det nu er helt rigtigt, der er vist lidt Vejrup-lune med i spillet. Det var virkelig strengt arbejde at producere tørv, men et arbejde der giver varmen to gange og *det giver en god fortjeneste og et højt humør*. Arbejdet går i bedste forstand med liv og lyst.

Fra de gode folk i Esbjerg-teltene, *lyder ofte mandolinmusik ud i de stille sommeraftner.* Om dagen høres den monotone gang af motorerne og en summen over engene, med lyde fra æltemaskinerne og presserne, som de mange cyklende turister på hovedvej 1 tydeligt kunne høre.

Der arbejdedes på Kraft for at skaffe brændsel frem til industri og håndværk, det var en helt anden tid, og der var behov for al, t både under og efter anden verdenskrig.

Tilførslerne kunne godt være lidt usikre, *men det var et arbejde for samfundet af stor værdi.* Ja, det var det, et slidsomt arbejde og hestevognene var ikke med gummihjul som nu om stunder, nej, de var med træhjul med en jernring omkring og det var begrænset hvor meget der kunne læsses på, vel ikke mere end et halv ton. Motorerne var også et kapitel for sig, det var ikke med diesel der bare trak løs, nej, det var petroleumsmotorer med åbent kar til kølevandet der stod og tøffede og som skulle startes med et håndsving, hjulpet godt af et stort udvendigt svinhjul. Motorerne var gode nok, de stod med et konstant omdrejningstal og var økonomiske. Der var mange af egnens folk der arbejdede i moserne og tjente lidt ekstra. Mange havde deres ejendomme at passe ved siden af, men tjente en møjsommelig skilling ved siden af, vel nok med en 16 til 18 timers arbejdsdag.

Og der var tale om arbejde, tungt arbejde med at trække tørveskovlen op med en hel *stang tørv.* Lettere blev det heller ikke af at der ofte var frost i moserne helt hen midt i Juni måned, helt ned til en halv meters dybde kunne der stadig være så frossen at man trak is med op. Det er lidt svært at forestille sig, men bekræfter de dengang så strenge vintre.

En hugorm

Spænding var der også og små sjove episoder. Der var Jens fra Esbjerg, han var lusket lidt om bag ved en busk og havde lagt sig til hvile der. Desværre faldt han i søvn og da han vågnede så han en hugorm der havde lagt sig tilrette på brystet af ham, det var ikke sjovt og værst var det at den lå inde under hans skjorte, men den hyggede sig gevaldigt. Jens vidste ikke hvad han skulle gøre, han blev liggende helt stiv af skræk, for han turde jo ikke røre bæstet.

Flere timer efter kom hjælpen, man savnede hans selskab og var begyndt at lede efter ham. Han lå hjælpeløs og gøs ved tanken om hvor den nu ville sætte tænderne i. Der skete ikke noget: en vaks kollega fik en hånd ind under skjorten, tog den direkte om hovedet og smed den langt væk. Det varede lidt inden Jens igen bare sådan forsvandt.

Her vendes tørvene efter udlægning

Tørvene var efterspurgt, også fordi de var af god kvalitet. Det tyder de store leverancer også på. Lidt betænkelige var man også, for hvor længe var der tørv til den efterspørgsel.

Moserne forsvinder jo, sagde man, ja, men mon ikke de holder lidt længere end statistikken siger, blev der svaret. Moserne holdt, også fordi der hurtigt kom gang i forbruget af olie og gas.

Johannes L. Holm har boet i Vejrup siden 1975, er født i Toftlund 1938. Tidl. salgskonsulent (landbrugsmaskiner D.L.A.M.) Drev forretning i Esbjerg 1983 - 1998

Arkivleder for Vejrup sognearkiv siden 2001. Adr. Vibevej 11 Vejrup. e-mail > johannes.holm@12move.dk